

Role of Audit Committee in Commerce Law Compliance¹

Ali Tamoradi², Ebrahim Abbasi³, Zainab Rezaee⁴, Reza Rostaminia⁵

Received: 2024/06/21

Accepted: 2024/12/18

Research Paper

Abstract

Objective: This study aims to examine the impact of the audit committee on compliance with commercial law in companies listed on the Tehran Stock Exchange.

Methods: The research utilized financial statement data from 140 companies listed on the Tehran Stock Exchange from 2012 to 2020. Multivariate regression models with panel data and random effects were employed to test the research hypotheses.

Results: The findings indicate that audit committee independence and financial expertise have a significant positive effect on compliance with commercial law. However, the size of the audit committee does not significantly influence compliance with commercial law, while audit committee tenure has a significant negative effect on such compliance.

Conclusion: The results demonstrate that increasing the number of independent members and those with financial expertise on the audit committee enhances compliance with commercial law. Conversely, increasing the number of audit committee members does not affect compliance with commercial law. Additionally, longer audit committee tenure reduces compliance with commercial law.

Contribution: Certain audit committee characteristics, such as independence and financial expertise, serve as critical corporate governance mechanisms. These attributes significantly enhance compliance with financial reporting requirements, thereby improving adherence to commercial law by managers and safeguarding the interests of shareholders in the stock market.

Keywords: Commerce Law Compliance, Size of Audit Committee, Expertise of Audit Committee, Independence of Audit Committee, Tenure of Audit Committee.

JEL Classification: G34, G38, M42, M48.

1. doi: 10.22051/JAASCI.2024.45230.1806
 2. Instructor, Department of Accounting, Ramhormoz Branch, Payame Noor University, Ramhormoz, Iran. (tamoradi001@gmail.com).
 3. Professor, Department of management, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran. (Corresponding Author).
 4. Assistant Professor, Department of Accounting, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran. (ze.rezaei1361@iau.ac.ir).
 5. Assistant Professor, Department of Accounting, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran. (r.rostaminia@iau.ac.ir).
- jaacsi.alzahra.ac.ir

نقش کمیته حسابرسی در رعایت قانون تجارت^۱

علی تامرادی^۲، ابراهیم عباسی^۳، زینب رضائی^۴، رضا رستمی نیا^۵

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۲۸

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف کلی بررسی تاثیر کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران صورت گرفته است.

روش: این پژوهش از منظر هدف کاربردی، از منظر منطبق اجرا یک پژوهش قیاسی - استقرایی، از منظر فرآیند اجرا (نوع داده‌ها) یک پژوهش کمی، از منظر جمع آوری اطلاعات مرتبط با مبانی نظری روش کتابخانه‌ای، از منظر روش همبستگی و از منظر زمانی یک پژوهش طولی (گذشته نگر) است که از اطلاعات صورت‌های مالی ۱۴۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ استفاده شد. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل رگرسیون چند متغیره با داده‌های تابلویی و به روش اثرات تصادفی استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد استقلال کمیته حسابرسی و تخصص مالی کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت تاثیر مثبت معناداری دارند. همچنین نتایج نشان داد اندازه کمیته حسابرسی تاثیر معناداری بر رعایت قانون تجارت ندارد و دوره تصدی کمیته حسابرسی نیز بر رعایت قانون تجارت تاثیر منفی معناداری دارند.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش بیان‌گر آن است که افزایش تعداد اعضای مستقل کمیته حسابرسی و افزایش تعداد اعضای دارای تخصص مالی در کمیته حسابرسی موجب افزایش رعایت قانون تجارت می‌شود. همچنین نتایج بیانگر آن است که افزایش تعداد اعضای کمیته حسابرسی، تاثیر بر رعایت قانون تجارت در شرکت‌ها ندارد. از سوی دیگر افزایش تعداد سال‌های تصدی اعضای کمیته حسابرسی، موجب کاهش رعایت قانون تجارت می‌شود.

دانش افزایی: در واقع برخی ویژگی‌های کمیته حسابرسی (مانند استقلال و تخصص مالی کمیته حسابرسی) به‌عنوان مکانیزم‌های مهم حاکمیت شرکتی، تبدیل به عامل مهمی در روند گزارشگری مالی شده است تا به‌طور موثر موجب افزایش رعایت الزامات گزارشگری مالی و در نهایت موجب افزایش رعایت قانون تجارت توسط مدیران شود و از این طریق منافع سهامداران شرکت‌ها در بازار سهام حفظ گردد.

واژه‌های کلیدی: رعایت قانون تجارت، اندازه کمیته حسابرسی، تخصص مالی کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی، دوره تصدی کمیته حسابرسی.

طبقه‌بندی موضوعی: M48, M42, G38, G34

doi : 10.22051/JAASCI.2024.45230.1806

۲. مربی، گروه حسابداری، مرکز رامهرمز، دانشگاه پیام نور، رامهرمز، ایران. E-mail: tamoradi001@gmail.com
۳. استاد، گروه مدیریت، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران. (نویسنده مسئول). (abbasiebrahim2000@alzahra.ac.ir)
۴. استادیار، گروه حسابداری، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران. (ze.rezaei1361@iau.ac.ir)
۵. استادیار، گروه حسابداری، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران. (r.rostaminia@iau.ac.ir)

مقدمه

یکی از مکانیزم‌های درون سازمانی که در سال‌های اخیر نقش بسیار مهمی در ساختار حاکمیت شرکتی ایفا نموده است، کمیته حسابرسی می‌باشد. در واقع کمیته حسابرسی به عنوان یکی از کمیته‌های تخصصی هیئت مدیره برای تقویت نظارت بر تصمیم‌های داخلی شرکت‌ها شروع به فعالیت نمود. با توجه به نقش موثر این کمیته در کاهش مشکلات نمایندگی اهمیت چشمگیری یافت و به سرعت در جهان مورد پذیرش و حمایت شرکت‌ها قرار گرفت. همچنین از دهه ۱۹۵۰ تا آغاز هزاره جدید، در هر دهه کمیته حسابرسی نقش‌های جدیدتری به عهده گرفت. تشکیل کمیته‌های حسابرسی در شرکت‌ها یکی از مهمترین اقدامات شرکت‌ها در راستای افزایش کیفیت راهبری شرکت‌ها است و اکنون با پررنگ شدن نقش حاکمیت شرکتی، نیاز به وجود کمیته حسابرسی در شرکت‌ها بیش از پیش احساس می‌شود (کائو و چن^۱، ۲۰۲۰: ۱۷؛ هوانگ^۲، ۲۰۱۹: ۴۷۹). در واقع هدف اولیه ایجاد کمیته حسابرسی در شرکت‌ها ارائه اطمینان نسبت به کیفیت و اطمینان از کارایی گزارشگری مالی (پوریتی، شات و برونزیلز^۳، ۲۰۱۸: ۳۳) و همچنین نظارت بر فرآیند حسابرسی داخلی شرکت در جهت افزایش شفافیت اطلاعات مالی است (الکیلانی، وان نوردین و وان حسین^۴، ۲۰۱۹: ۹۸).

در طول دو دهه گذشته، پژوهشگران شواهد تجربی قابل توجهی در مورد استفاده و سودمندی کمیته حسابرسی ارائه کردند (بالا، عمران و شعاری^۵، ۲۰۱۹: ۱۷۹؛ ایبرین، چکوا و اوهاکا^۶، ۲۰۱۹: ۵). کمیته حسابرسی با نظارت بر روی روند گزارشگری مالی شرکت‌ها که شامل استفاده از اصول پذیرفته شده حسابداری، استفاده از سیستم‌های کنترل داخلی و نظارت بر عملکرد حسابرس داخلی و حسابرس مستقل است، موجب خواهد شد تا از این طریق میزان افشای اطلاعات با اهمیت مالی و همچنین کیفیت اطلاعات مالی افزایش پیدا کرده و همچنین کلاهبرداری و اعمال غیر قانونی مدیریت و یا اشتباهات سهوی و عمدی که در روش‌های حسابداری و برآوردها صورت می‌گیرد

-
1. Kao & Chen
 2. Huang
 3. Poretti, Schatt & Bruynseels
 4. Alkilani, Wan Nordin & Wan Hussin
 5. Bala, Amran & Shaari
 6. Ebirien, Chukwu & Ohaka

کاهش پیدا کند (لاری دشت بیاض و اورادی، ۱۳۹۵). کمیته حسابرسی می‌تواند با نظارت بر کنترل‌های داخلی و همچنین انتخاب حسابرس مستقل، کیفیت اطلاعات صورت‌های مالی را افزایش دهد. در نتیجه بهبود کیفیت اطلاعات نیز افزایش اطمینان و اعتماد سرمایه‌گذاران به کیفیت گزارش‌های مالی شرکت‌ها را به دنبال دارد (باجرا و کادز^۱، ۲۰۱۸: ۱۵۵؛ شپاردسون^۲، ۲۰۱۹: ۵۹). شواهد نسبتاً قوی وجود دارد که ویژگی‌های مختلف کمیته حسابرسی نظیر اندازه کمیته حسابرسی (اومبونگ و اینچوکا^۳، ۲۰۱۷: ۸)، استقلال کمیته حسابرسی (هندیان و ایرانی^۴، ۲۰۲۰)، تخصص مالی کمیته حسابرسی (چونگ و چونگ^۵، ۲۰۲۲: ۲۱) و دوره تصدی کمیته حسابرسی (مودیبو، ناسیرو کائوج و اوسف قلیایی^۶، ۲۰۲۳: ۵۱) تأثیر مثبتی بر رعایت قوانین گزارشگری مالی شرکت‌ها دارند.

در کشور ایران نیز، بعد از آنکه منشور کمیته حسابرسی در سال ۱۳۹۱ به وسیله سازمان بورس تصویب گردید، دیدگاه‌های مختلفی در خصوص کارکردهای واقعی و اثربخشی کمیته حسابرسی ارائه شد. پس تصویب قوانین توسط سازمان بورس و الزام به تشکیل کمیته حسابرسی، شرکت‌ها به اهمیت و کارکردهای مفید کمیته حسابرسی پی‌بردند. یکی از کارکردهای مفید کمیته حسابرسی که بسیار مورد توجه سرمایه‌گذاران قرار گرفت، نقش نظارتی کمیته حسابرسی جهت رعایت قوانین و مقررات است. تردیدی نیست که در هر کشور، قوانین مربوط به معاملات و تجارت یکی از مهمترین قوانین به شمار می‌رود که در توسعه و رشد اقتصادی تأثیر بسزایی دارد. قانون تجارت، قواعد و مقررات در زمینه حقوق تجارت است که از اهمیت بالایی نزد سرمایه‌گذاران برخوردار بوده و به همین دلیل بررسی عوامل تأثیرگذار بر آن از ضرورت زیادی برخوردار است. بنابراین به دلیل اهمیت نقش کمیته حسابرسی در شرکت‌ها برای رعایت قانون تجارت، این موضوع در پژوهش‌های مالی و حسابداری تاکنون مورد مطالعه قرار نگرفته است، از این رو یافته‌های این پژوهش در بازار سهام برای افزایش آگاهی سرمایه‌گذاران در جهت اتخاذ تصمیم‌های معاملاتی خود ضروری است. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر با مقایسه و گسترش دادن نتایج پژوهش‌های گذشته در زمینه نقش کمیته

1. Bajra & Čadež
2. Shepardson
3. Umobong & Ibanichuka
4. Handayan, Y. D; Ibrani
5. Cheung & Chung
6. Moddibo, Nasiru Kaoj & usuf Alkali

حسابرسی به عنوان یک نهاد نظارتی موجب افزایش رعایت قوانین شود و آنکه شواهد پژوهش می‌تواند نشان دهد که کمیته حسابرسی تا چه میزان بر رعایت حقوق سهامداران نظارت دارند زیرا عدم رعایت قوانین و مقررات مالی (قانون تجارت) می‌تواند منجر به تضییع حق و منافع سرمایه‌گذاران نماید. همچنین یافته‌های این پژوهش به عنوان یک مطالعه علمی پژوهشی می‌تواند اطلاعات مفیدی در اختیار تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری و حسابرسی و همچنین قانون‌گذاران در حوزه بازار سهام قرار دهد.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

در دهه‌های اخیر به دلیل ورشکستگی شرکت‌های بزرگ (مانند ورلدکام و انرون و غیره) و زیان کردن سرمایه‌گذاران این شرکت‌ها که عمدتاً این شرکت‌ها با عدم رعایت قوانین و مقررات همراه بوده است، وجود ساختار حاکمیت شرکتی با کیفیت از اهمیت بالایی نزد سهامداران برخوردار شد (مهرانی و همکاران^۱، ۲۰۱۹). قانون‌گذاران در نتیجه این شکست‌ها به دنبال پیاده‌سازی معیارهای جدیدی در ساختار حاکمیت شرکتی برای افزایش شفافیت اطلاعات در مورد گزارشگری مالی و جلوگیری از رفتار غیرقابل قبول جهت رعایت بیشتر قوانین و استانداردهای حسابداری بودند (وان محمد، و سیوزمان، مرسلی و محدزینی^۲، ۲۰۱۸: ۴۳). به همین دلیل شرکت‌هایی که در گزارشگری مالی ضعف داشتند به تعیبه مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی فرعی مانند کمیته‌های حسابرسی اقدام کردند (اوموتویی، ادیمو، اوموتویی و همکاران^۳، ۲۰۲۱: ۱۷۲). در واقع یکی از کمیته‌های تخصصی هیئت مدیره، کمیته حسابرسی است (شارما، الجاعیدی و بگیس^۴، ۲۰۲۱: ۹۰۲). از دهه ۱۹۳۰ زمانی که کمیسیون اوراق بهادار آمریکا تاسیس گردید، بر نقش کمیته حسابرسی به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از حاکمیت شرکتی تأکید زیادی شده است (فیچنر^۵، ۲۰۱۰: ۲۲۹). این کمیته تلاش می‌کند تا توانایی هیئت را در انجام وظایف قانونی خود افزایش داده و اعتبار و کیفیت گزارش‌های مالی را

1. Mehrani et al
2. Wan Mohammad, Wasiuzzaman, Morsali & Mohd Zaini
3. Omotoye, Adeyemo & Omotoye et al
4. Sharma, Aljaaidi & Bagais
5. Fichtner

افزایش دهد (افضلی، مارتیکاین، اکسلهیم و راندوی^۱، ۲۰۲۲: ۱۰۴). گروه مطالعات بین المللی حسابداران کمیته حسابرسی^۲ را به این صورت تعریف کرده است: "کمیته‌ای از مدیران یک شرکت که مسئولیت خاص آن بررسی صورت‌های مالی سالانه قبل از ارائه به هیئت مدیره است" (نیمر، واران و خرایسات^۳، ۲۰۱۴: ۱۷۵؛ دویکات، سگوی‌مس، تمو‌کاربو و کارمونا^۴، ۲۰۲۰: ۲۸۷۹).

کمیته حسابرسی با ایفای نقش حیاتی در بهبود حاکمیت شرکتی از طریق نظارت بر گزارشگری مالی شرکت و فعالیت‌های مربوط به تمیزی و رعایت قوانین و دستورالعمل‌ها به کارش ادامه داده است (بیرکت^۵، ۱۹۸۶: ۳۹؛ دیر و زامان^۶، ۲۰۰۵: ۷۳). وجود یک کمیته اثربخش و سختگیر در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس این انتظاری را ایجاد می‌کند که در بهبود شفافیت بازارهای اوراق بهادار (دزورت، هرمانسون، آرچمبو و رید^۷، ۲۰۰۲: ۴۵؛ مکملن و راغوناندام^۸، ۱۹۹۶: ۸۱) و افزایش کیفیت اطلاعات مالی (بیزلی^۹، ۱۹۹۶؛ ابوت، پارکر و پیترز^{۱۰}، ۲۰۰۴: ۵۱؛ پوچتا و دی فونتس^{۱۱}، ۲۰۰۷: ۴۳۰)، بهبود کیفیت کنترل داخلی (مشایخ و همکاران، ۱۴۰۱) و رعایت قوانین و مقررات (کد حاکمیت شرکتی انگلیس^{۱۲}، ۲۰۱۶) نقش مهمی ایفا نماید. اهمیت کمیته حسابرسی اثربخش برای کنترل صحیح و کنترل فعالیت‌های شرکت برای حفاظت از منافع سرمایه‌گذاران نقش مهمی دارد. از این رو کمیته حسابرسی به عنوان یک مکانیزم مهم حاکمیت شرکتی می‌تواند کمک زیادی به شرکت‌ها نماید به وسیله آن میزان رعایت قوانین و مقررات توسط مدیران بهبود پیدا کند (کد حاکمیت شرکتی انگلیس، ۲۰۱۶؛ قانون ساربنز-آکسلی^{۱۳}، ۲۰۰۲). در سال‌های اخیر پژوهشگران در کشورهای مختلف جهان مطالعات زیادی بر روی اثر بخشی کمیته حسابرسی انجام دادند تا با

1. Afzali et al

2. Accountants International Study Group

3. Nimer, Warrad & Khuraisat

4. Dwekat, Seguí-Mas, Tormo-Carbó & Carmona

5. Birkett

6. Deaer & Zaman

7. Dezoort, Hermanson, Archambeault & Reed

8. McMullen & Raghunandam

9. Beasley

10. Abbott et al

11. Pucheta & De Fuentes

12. UK Corporate Governance Code

13. Sarbanes-Oxley

شناخت اثرات ویژگی‌های مختلف کمیته حسابرسی گام‌های مفیدی در زمینه تکامل کمیته حسابرسی بردارند. در واقع پژوهشگران با انجام پژوهش‌های مختلف به دنبال شناخت تاثیر ویژگی‌های مختلف کمیته حسابرسی بر معیارهای مختلف هستند. با این وجود چگونگی تاثیر کمیته حسابرسی بر رعایت قوانین مطالعات محدودی صورت گرفته است (ماجیبو، اوکیاناچی و ترزونگو،^۱ ۲۰۱۸: ۲۶۰؛ لی و لی^۲، ۲۰۱۹: ۱۱). در این راستا نتایج برخی پژوهش‌های صورت گرفته توسط پژوهشگران در کشورهای مختلف حاکی از آن است که اندازه کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی، حضور متخصصان مالی در کمیته حسابرسی و تعداد جلسات کمیته حسابرسی تاثیر مثبتی بر کیفیت گزارش‌های مالی دارد (میشرا و مالهورا^۳، ۲۰۱۶: ۲۶۰؛ سیالیم و جرمسیتپارسرت^۴، ۲۰۱۹: ۳۴۰). وجود کمیته حسابرسی دارای اعضای مستقل و تخصص مالی به سهامداران این علامت را مخابره می‌نماید که نظارت قوی داخلی در جهت نظارت موثر بر مدیران برای بهبود عملکرد شرکت وجود دارد (فیلس^۵، ۲۰۱۹: ۸). اسام محمد و همکاران^۶ (۲۰۲۳) اعتقاد دارند که اندازه کمیته حسابرسی احتمال کشف موارد ارائه نادرست در گزارش‌های مالی را افزایش می‌دهند زیرا تعداد بیشتری از اعضای کمیته حسابرسی به نظارت بر تصمیم‌های مدیران شرکت‌ها می‌پردازند. ابراهیم و الحراسیس^۷ (۲۰۱۹) معتقدند، تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی در حفاظت از منابع شرکت‌ها از رفتار فرصت طلبانه مدیران نقش مهمی دارد (ابراهیم و الحراسیس، ۲۰۱۹: ۹). همچنین افزایش دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی موجب تجمع دانش، تخصص و تجربه بیشتر خواهد شد که نتیجه آن افزایش کارایی کمیته حسابرسی در نظارت بر عملکرد و گزارشگری مالی شرکت‌ها است (الابسی، اسماعیل و چاندرن^۸، ۲۰۲۰: ۳۴۱).

در قانون تجارت کشور ایران در مورد کمیته حسابرسی صحبتی نشده است، اما با توجه به دستورالعمل کنترل‌های داخلی که در تاریخ ۱۶ اردیبهشت سال ۱۳۹۱ توسط سازمان بورس (ماده ۱۰

1. Majiyebo, Okpanachi & Terzungwe
2. Li & Li
3. Mishra & Malhotra
4. Sae-Lim & Jermisittiparsert
5. Filos
6. Esam Mohammed et al
7. Ibrahim & Al Harasees
8. Al-Absy, Ismail & Chandren

(در بازار سهام، شرکت‌ها ملزم به ایجاد کمیته حسابرسی گردیدند. بر این اساس منشور کمیته حسابرسی در همان سال (بهمن ۱۳۹۱) در چهارده ماده و دو تبصره به تصویب هیئت مدیره سازمان بورس رسیده و لازم‌الاجرا گردید. بر مبنای این منشور، مهمترین وظایف کمیته حسابرسی: نظارت بر کنترل‌های داخلی شرکت، نظارت بر سلامت صورت‌های مالی، رعایت استانداردها، الزامات قانونی و مقرراتی و خط مشی اخلاقی شرکت است. وجود یک کمیته حسابرسی کارآمد، می‌تواند رعایت کنترل‌های داخلی را تا حدود زیادی افزایش دهد (قائمی و همکاران، ۱۳۹۹). به اعتقاد بنجامین و هونفلز^۱ (۲۰۱۷) نیز وجود یک کمیته حسابرسی اثربخش، عامل مهمی در شرکت‌ها جهت رعایت قوانین و مقررات مالی در جهت جلوگیری مدیریت جهت سوء استفاده‌های مالی است. گرایلی و همکاران^۲ (۲۰۲۱) نیز اعتقاد دارند که وجود کمیته حسابرسی اثربخش، عامل مهمی در جهت کاهش مشکلات نمایندگی و افزایش رعایت قوانین گزارشگری مالی در شرکت‌ها می‌باشد. ژای و همکاران^۳ (۲۰۲۴) در مطالعات خود تاثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی بر رعایت قوانین گزارشگری مالی را مورد بررسی قرار دادند. نمونه مورد بررسی آن‌ها بر اساس اطلاعات ۴۰۱ شرکت بازار سهام آمریکا طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۶ بود. یافته‌های آن‌ها نشان داد که تخصص مالی کمیته حسابرسی با کاهش دستکاری سود و افزایش کیفیت افشای اطلاعات مالی موجب افزایش رعایت قوانین مرتبط با گزارشگری مالی می‌شود.

ابراهیم و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعات خود تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر مدیریت سود را مورد بررسی قرار دادند. نمونه مورد بررسی آن‌ها بر اساس اطلاعات ۱۲۰ شرکت بازار سهام کشور غنا طی سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹ بود. یافته‌های آن‌ها نشان داد که تعداد جلسه‌های کمیته حسابرسی، اندازه کمیته حسابرسی و دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی تاثیر منفی معناداری بر مدیریت سود دارند.

کاجوی، قلیایی و مودیو^۴ (۲۰۲۳) در مطالعات خود تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر مدیریت سود مورد بررسی قرار دادند. نمونه مورد بررسی آن‌ها شامل ۱۹۰ شرکت از بازار سهام کشور نیجریه

1. Benjamin & Hohenfels

2. Gerayli et al

3. Xia et al

4. Alkali & Moddibo

طی سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹ بود. یافته‌های آن‌ها نشان داد که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی موجب کاهش مدیریت سود شرکت‌ها می‌گردد. همچنین یافته‌ها نشان داد تعداد جلسه‌های کمیته حسابرسی و استقلال اعضای کمیته حسابرسی موجب افزایش مدیریت سود می‌شوند.

لطفی و همکاران^۱ (۲۰۲۲) در مطالعات خود رابطه کمیته حسابرسی با کیفیت گزارشگری مالی را مورد بررسی قرار دادند. نمونه مورد بررسی آن‌ها شامل ۱۹۰ شرکت از بازار سهام کشور امان طی سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۰ بود. یافته‌های آن‌ها نشان داد که تخصص مالی و استقلال کمیته حسابرسی تاثیر مثبت معناداری بر کیفیت گزارشگری مالی دارد. همچنین اندازه شرکت تاثیر معناداری بر مدیریت سود ندارد.

الهدال و هاشم^۲ (۲۰۲۲) تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر عملکرد شرکت‌ها در بازار سهام کشور هند را با استفاده از نمونه‌ای متشکل از ۷۸ شرکت طی سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹ را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که استقلال، اندازه و تخصص مالی کمیته حسابرسی تاثیر مثبت معناداری بر عملکرد شرکت‌های هندی دارند.

پوزولی، پاگانی و پائولونه^۳ (۲۰۲۲) تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر عملکرد شرکت‌ها بازار سهام کشورهای اروپایی طی همه‌گیری کرونا را با استفاده از نمونه‌ای متشکل از ۴,۸۱۰ سال شرکت طی سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰ را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که اندازه، استقلال و تخصص مالی کمیته حسابرسی موجب افزایش عملکرد شرکت‌ها می‌گردند.

مجیبو و همکاران (۲۰۱۸) تاثیر دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی را با استفاده از اطلاعات صورت‌های ۱۴ شرکت در بازار سهام کشور نیجریه طی سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۶ مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی موجب افزایش کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌ها می‌گردد.

1. Lutfi et al

2. Al-ahdal & Hashim

3. Pozzoli, Pagani & Paolone

معصومی کیان و یگانه (۱۴۰۲) تاثیر کمیته حسابرسی بر ارتباط بین کیفیت گزارشگری مالی و خلق ارزش برای سهامداران شرکت‌ها را مورد بررسی قرار دادند. پژوهش با استفاده از اطلاعات ۱۲۰ شرکت بازار سهام کشور ایران طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۵ مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که استقلال کمیته حسابرسی و تخصص اعضای کمیته حسابرسی موجب افزایش رابطه مثبت بین کیفیت گزارشگری مالی و خلق ارزش سهامداران می‌گردند.

خان محمدی و مویدی آملی (۱۴۰۱) تاثیر کمیته حسابرسی بر کیفیت اطلاعات مالی شرکت‌ها را مورد بررسی قرار دادند. پژوهش با استفاده از اطلاعات ۱۰۰ شرکت بازار سهام کشور ایران طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴ مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که بین استقلال، تخصص مالی و اندازه کمیته حسابرسی به طور معناداری موجب افزایش کیفیت اطلاعات مالی شرکت‌ها می‌گردند.

قیصری و همکاران (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای رابطه دوره تصدی کمیته حسابرسی با مدیریت سود شرکت‌ها را مورد بررسی قرار دادند. در این پژوهش از اطلاعات صورت‌های مالی ۱۱۰ شرکت بازار سهام کشور ایران طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ استفاده گردید. یافته‌های آن‌ها نشان داد که افزایش دوره تصدی کمیته حسابرسی به طور معناداری موجب افزایش مدیریت سود شرکت‌ها می‌گردد. نظری و همکاران (۱۳۹۹) رابطه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی را مورد بررسی قرار دادند. در این پژوهش از اطلاعات صورت‌های مالی ۱۷۵ شرکت طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۶ در بازار سهام کشور ایران پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد تصویب دستورالعمل کنترل‌های داخلی موجب افزایش کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌ها شده است. همچنین یافته‌های پژوهش نشان داد افزایش صلاحیت و نظارت اثربخش کمیته حسابرسی موجب افزایش کیفیت گزارشگری مالی می‌گردد.

قائمی و همکاران (۱۳۹۹) تأثیر کمیته حسابرسی بر مدیریت سود و کنترل‌های داخلی را مورد بررسی قرار دادند. در این پژوهش با استفاده از اطلاعات شرکت‌های بازار سهام کشور ایران و اطلاعات ۵۴ شرکت طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ فرضیه‌های پژوهش آزمون گردید. یافته‌های آن‌ها نشان داد افزایش استقلال و تخصص کمیته حسابرسی موجب کاهش مدیریت سود و ضعف کنترل‌های داخلی می‌گردد. همچنین یافته‌ها نشان داد اندازه کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تاثیر ندارد.

معینان و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعات خود رابطه تخصص مالی و تجربه کمیته حسابرسی با کیفیت سود را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها از اطلاعات گزارش‌های مالی ۱۴۱ شرکت بازار سهام کشور ایران طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶ برای آزمون فرضیه‌های پژوهش خود استفاده کردند. یافته‌های آن‌ها نشان داد تخصص مالی و تجربه کمیته حسابرسی رابطه معناداری با کیفیت سود ندارند. قدس مفیدی (۱۳۹۸) در مطالعات خود تاثیر تخصص حسابرس بر رابطه کمیته حسابرسی و کاهش تحریفات مالی را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها در پژوهش خود از اطلاعات گزارش‌های مالی ۱۰۱ شرکت فعال در بازار سهام کشور ایران در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ استفاده کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داده است که ویژگی‌های کمیته حسابرسی (تجربه، استقلال و تخصص مالی کمیته حسابرسی) بر تحریفات مالی تاثیر معناداری ندارد. همچنین یافته‌های نشان داد که تخصص حسابرس موجب تعدیل رابطه کمیته حسابرسی و تحریفات مالی نمی‌گردد.

در سطح بین‌الملل و کشور ایران تاکنون پژوهشی زیادی به صورت مستقیم به بررسی تاثیر ویژگی‌های مختلف کمیته حسابرسی بر جنبه‌های مختلف عملکرد و گزارشگری مالی (مانند: کیفیت سود، تحریف‌ها و تخلفات مالی، کنترل‌های داخلی، مدیریت سود و غیره) پرداخته است، اما تاکنون پژوهشی جامع به بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت نپرداخته است. از این رو با توجه به محدودیت مطالعاتی در زمینه تاثیر کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت، محققان در پژوهش حاضر در تلاش هستند تا این شکاف پژوهشی را پر نمایند.

فرضیه ۱: اندازه کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت تاثیر دارد.

فرضیه ۲: استقلال کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت تاثیر دارد.

فرضیه ۳: تخصص مالی کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت تاثیر دارد.

فرضیه ۴: دوره تصدی کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت تاثیر دارد.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به اهداف ذکر شده، این پژوهش کاربردی است، از نظر منطق اجرا یک پژوهش قیاسی - استقرایی و با توجه به اینکه مبتنی بر تحلیل اطلاعات صورت‌های مالی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ است، یک پژوهش گذشته‌نگر بوده و از نظر نوع داده، کمی است. برای بررسی فرضیه‌ها از روش علمی اثبات تجربی استفاده

گردیده است. به منظور جمع آوری اطلاعات تئوریک پژوهش، از روش کتابخانه‌ای استفاده شد. در این خصوص، جهت جمع آوری اطلاعات مربوط به پیشینه پژوهش و بخش مبانی نظری از کتاب‌ها، مجلات و سایت‌های تخصصی فارسی و لاتین استفاده شد. همچنین اطلاعات مورد نیاز مربوط به داده‌های متغیرهای مورد استفاده در مدل پژوهش، اطلاعات صورت‌های مالی شرکت‌ها نیز از طریق صفحات رسمی سازمان بورس جمع آوری شد. در نهایت به منظور تجزیه و تحلیل آماری، داده‌های پژوهش در نرم‌افزار اکسل جمع و پس از انتقال به نرم‌افزار اوپوز ۹، تحلیل نهایی صورت گرفته است.

شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل داده است. دوره زمانی مورد بررسی در این پژوهش سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ است. به دلیل گستردگی و حجم بالای آماری جامعه و وجود برخی ناهمگونی‌ها میان اعضای جامعه آماره، شرایط زیر برای انتخاب نمونه آماری قرارداد شده است.

۱. شرکت‌ها باید از ابتدای سال مالی ۱۳۹۲ تا انتهای سال مالی ۱۴۰۱ در بورس حاضر باشند.
۲. شرکت‌ها جزء سرمایه‌گذاری، هلدینگ، لیزینگ، واسطه‌گری مالی، بانک، بیمه نباشد.
۳. شرکت‌ها سال مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفند ماه مالی باشد و در طول دوره زمانی مورد بررسی تغییر سال مالی نداده باشد.
۴. شرکت‌ها در طول دوره زمانی مورد بررسی وقفه عملیاتی قابل ملاحظه‌ای (بیش از سه ماه) نداشته باشند.
۵. اطلاعات مورد نیاز مربوط به داده‌های شرکت‌های مورد بررسی به منظور استخراج اطلاعات در دسترس باشد.

با توجه به محدودیت‌های مطرح شده در بالا، در نهایت از بین شرکت‌ها، به صورت حذف سیستماتیک ۱۴۰ شرکت به عنوان نمونه پژوهش انتخاب گردید.

مدل و متغیرهای پژوهش

از مدل رگرسیون چند متغیره شماره یک برای آزمون فرضیه‌های پژوهش استفاده گردید.

$$CLN_{it} = \beta_0 + \beta_1 ACSIZE_{it} + \beta_2 AUCI_{it} + \beta_3 NOEXPERT_{it} + \beta_4 TACM_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 ROA_{it} + \beta_8 BSIZE_{it} + \beta_9 BIND_{it} + \mu_{it} \quad \text{مدل ۱}$$

متغیر وابسته

رعایت قانون تجارت (CLN): جهت اندازه‌گیری میزان رعایت قانون تجارت، از چک لیست منتشر شده قانون تجارت توسط سازمان بورس اوراق بهادار استفاده می‌شود. سپس با مطالعه گزارش بازرسی قانونی شرکت‌های نمونه، تعداد موارد عدم رعایت قانون تجارت استخراج گردیده و بر اساس رابطه زیر میزان رعایت قانون تجارت اندازه‌گیری خواهد شد.

رابطه (۱)

$$\text{میزان رعایت قانون تجارت} = \frac{\text{تعداد موارد عدم رعایت قانون تجارت} - \text{تعداد کل پرسشهای قانون تجارت}}{\text{تعداد کل پرسشهای قانون تجارت}}$$

متغیرهای مستقل

اندازه کمیته حسابرسی (ACSIZE): این متغیر به وسیله تعداد اعضای کمیته حسابرسی قابل اندازه‌گیری است (پوضولی و همکاران؛ ۲۰۲۲؛ الهدال و هاشم، ۲۰۲۲؛ سلطانی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۹؛ رضائی پیته نوئی و همکاران، ۱۳۹۹).

استقلال کمیته حسابرسی (AUCI): استقلال کمیته حسابرسی به وسیله نسبت تعداد اعضای مستقل به تعداد کل اعضای کمیته حسابرسی اندازه‌گیری می‌شود (پوضولی و همکاران، ۲۰۲۲؛ الهدال و هاشم، ۲۰۲۲؛ سجادی و همکاران، ۱۴۰۱؛ عادل، ۱۴۰۱). عضو مستقل فردی است که فاقد هر گونه منافع مستقیم یا غیر مستقیم از شرکت است که بر تصمیم‌گیری مستقل وی تاثیرگذار باشد.

تخصص مالی کمیته حسابرسی (NOEXPERT): جهت اندازه‌گیری این متغیر از نسبت تعداد افراد دارای تخصص مالی به تعداد کل اعضای کمیته حسابرسی استفاده می‌گردد. متخصص مالی فردی است که دارای مدرک دانشگاهی حسابداری، یا مدرک معتبر بین‌المللی یا حرفه‌ای ملی در زمینه حسابداری، حسابرسی و یا مالی می‌باشد (پوضولی و همکاران، ۲۰۲۲؛ الهدال و هاشم، ۲۰۲۲؛ فیض آبادی، ۱۴۰۱؛ حاجیها و رجب‌دری، ۱۳۹۷؛ مشعشی و همکاران، ۱۴۰۰).

دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی (TACM): برای اندازه‌گیری این متغیر از میانگین تعداد سال‌های تصدی اعضای کمیته حسابرسی استفاده می‌گردد. برای محاسبه ابتدا مجموع تعداد سال‌های

متوالی عضویت اعضای کمیته حسابرسی هر شرکت محاسبه شده و سپس بر تعداد اعضای کمیته حسابرسی تقسیم می‌شود. (ماجیو و همکاران، ۲۰۱۸؛ گرایلی و همکاران، ۲۰۲۱).

متغیرهای کنترلی

با توجه به اینکه پژوهش‌های مختلف در حوزه کمیته حسابرسی، نشان دادند که اندازه شرکت، اهرم مالی، بازده دارایی‌ها، اندازه هیئت مدیره و استقلال هیئت مدیره می‌توانند سیات‌های مالی و گزارشگری شرکت‌ها را تحت تاثیر قرار دهند، در این پژوهش نیز از این متغیرهای کنترلی پژوهش‌های ابراهیم و همکاران (۲۰۲۳)؛ کاجوی و همکاران (۲۰۲۳)؛ لطفی و همکاران (۲۰۲۲) و الهدال و هاشم (۲۰۲۲) استفاده شده است.

اندازه شرکت (SIZE): از لگاریتم مجموع دارایی‌ها استفاده شد.

اهرم مالی (LEV): از نسبت مجموع بدهی‌ها به دارایی‌ها استفاده شد.

بازده دارایی‌ها (ROA): از نسبت سود خالص به مجموع دارایی‌ها استفاده شد.

اندازه هیئت مدیره (BSIZE): از تعداد اعضای هیئت مدیره استفاده شد.

استقلال هیئت مدیره (BIND): از نسبت تعداد اعضای غیر موظف به تعداد کل اعضای هیئت مدیره استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی در جدول ۱ نشان داده شده است. میانگین متغیر میزان رعایت قانون تجارت ۰/۹۴ می‌باشد که نشان می‌دهد شرکت‌ها طی سال‌های مورد بررسی ۹۳ درصد قانون تجارت را رعایت کردن. همچنین میانگین اندازه کمیته حسابرسی ۳/۶۸ که نشان می‌دهد به طور میانگین تعداد اعضای کمیته حسابرسی ۳ نفر بوده است. همچنین ۶۵ درصد اعضای کمیته حسابرسی مستقل بوده و ۴۳ درصد اعضای کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی هستند. میانگین دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی نیز حدود ۲ سال بوده است. همچنین انحراف معیار یکی از مهم‌ترین پارامترهای پراکنندگی می‌باشد. در بین متغیرهای پژوهش، به ترتیب اندازه شرکت و رعایت قانون تجارت دارای بیشترین و کمترین میزان پراکنندگی هستند.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

شرح	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
رعایت قانون تجارت	۰/۹۳	۰/۹۴	۱/۰۰	۰/۸۸	۰/۱۰۵
اندازه کمیته حسابرسی	۳/۶۸	۳/۰۰	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۲۰۸
استقلال کمیته حسابرسی	۰/۶۵	۰/۶۰	۱/۰۰	۰/۲۰	۰/۱۱۵
تخصیص مالی کمیته حسابرسی	۰/۴۳	۰/۴۰	۱/۰۰	۰/۲۰	۰/۱۲۰
دوره تصدی کمیته حسابرسی	۲/۱۰	۲/۲	۵/۰۰	۱/۰۰	۰/۱۴۲
اندازه شرکت	۱۴/۵۰	۱۳/۹۶	۱۸/۴۷	۱۰/۱۶	۱/۲۸۱
اهرم مالی	۰/۶۳	۰/۶۵	۰/۹۵	۰/۱۲	۰/۱۳۴
بازده دارایی‌ها	۰/۱۴	۰/۱۳	۰/۶۵	-۰/۴۳	۰/۱۷۸
اندازه هیئت مدیره	۵/۸۰	۵/۰۰	۹/۰۰	۵/۰۰	۰/۲۱۹
استقلال هیئت مدیره	۰/۶۸	۰/۶۰	۱/۰۰	۰/۲۰	۰/۱۸۴

یکی از پیش فرض‌های رگرسیون راجع به باقی مانده‌های مدل و متغیر وابسته است که توزیع آن نرمال باشد. برای آزمون نرمال بودن باقی مانده‌های مدل و متغیر وابسته از آزمون جارک-ک-برا استفاده شده است. جدول ۲ نشان می‌دهد که سطح خطای آزمون مزبور از ۵ درصد بیشتر می‌باشد، لذا فرض نرمال بودن باقی مانده‌های مدل و متغیر وابسته پذیرفته می‌شود.

جدول ۲. آزمون جارک-برا

شرح	سطح خطا	نتیجه آزمون
باقی مانده	۰/۱۷۳	نرمال است
رعایت قانون تجارت	۰/۲۱۹	نرمال است

از دیگر پیش فرض‌های رگرسیون که در اقتصاد سنجی نیاز به بررسی آن است، موضوع پایایی متغیرهای پژوهش می‌باشد. پایایی متغیرهای مورد استفاده در مدل باعث بوجود آمدن رگرسیون کاذب نخواهد گردید. آزمون پایایی با استفاده از آزمون لوین، لین و چو انجام شده است. یافته‌های حاصل از آزمون پایایی متغیرهای پژوهش در جدول ۳ نشان می‌دهد که سطح خطای تمامی متغیرها کمتر از پنج درصد است و متغیرهای پژوهش پایا هستند.

جدول ۳. آزمون لوین، لین و چو

متغیرها	آماره	سطح خطا
رعایت قانون تجارت	-۲۵/۱۴	۰/۰۰
اندازه کمیته حسابرسی	-۴/۰۵	۰/۰۰
استقلال کمیته حسابرسی	-۶/۲۸	۰/۰۰
تخصص مالی کمیته حسابرسی	-۳۷/۱۴	۰/۰۰
دوره تصدی کمیته حسابرسی	-۵/۲۱	۰/۰۰
اندازه شرکت	-۱۶/۳۳	۰/۰۰
اهرم مالی	-۱۴/۴۱	۰/۰۰
بازده دارایی‌ها	-۱۷/۶۷	۰/۰۰
اندازه هیئت مدیره	-۵/۳۹	۰/۰۰
استقلال هیئت مدیره	-۶/۷۲	۰/۰۰

از دیگر پیش فرض‌های استفاده از مدل رگرسیون نبود مشکل هم‌خطی بین متغیرهای مستقل و کنترلی است. در این پژوهش از عامل تورم واریانس جهت آزمون مشکل هم‌خطی در بین متغیرهای پژوهش استفاده شد. در صورتی که تورم واریانس کمتر از ده باشد، فرض نبود مشکل هم‌خطی پذیرفته خواهد شد. با توجه جدول ۴، به دلیل اینکه عامل تورم واریانس برای متغیرهای مستقل و کنترلی کمتر از ده است، به همین دلیل می‌توان پذیرفت که مشکل هم‌خطی بین متغیرها وجود ندارد.

جدول ۴. آزمون هم‌خطی متغیرهای پژوهش

متغیرها	آماره
اندازه کمیته حسابرسی	۱/۱۰۸
استقلال کمیته حسابرسی	۱/۰۱۴
تخصص مالی کمیته حسابرسی	۱/۰۰۴
دوره تصدی کمیته حسابرسی	۱/۰۱۸
اندازه شرکت	۱/۰۱۵
اهرم مالی	۱/۰۲۱
بازده دارایی‌ها	۱/۰۳۲
اندازه هیئت مدیره	۱/۰۱۲
استقلال هیئت مدیره	۱/۰۱۱

در این پژوهش از آزمون چاو جهت تخمین مدل استفاده گردید. با توجه به جدول ۵، به دلیل اینکه سطح خطای آزمون چاو کمتر از ۵ درصد است از "داده‌های تابلویی" استفاده می‌شود. در مرحله بعد برای انتخاب روش اثرات ثابت یا تصادفی، از آزمون هاسمن استفاده گردید. از آنجا که سطح خطای آزمون هاسمن در مدل پژوهش بیشتر از ۵ درصد است نوع مدل منتخب "مدل اثرات ثابت" خواهد بود.

جدول ۵. آزمون برآورد مدل پژوهش

نوع آزمون	آماره‌ی آزمون	سطح خطا	نتیجه آزمون
آزمون چاو	۳/۸۱	۰/۰۰	داده تابلویی
آزمون هاسمن	۱۲/۶۷	۰/۰۸	اثرات تصادفی

با توجه به جدول ۶، ضریب تعیین نشان دهند درصد تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی را نشان می‌دهد. با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده‌ی مدل برازش شده‌ی پژوهش می‌توان ادعا کرد که ۶۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته مدل پژوهش یعنی رعایت قانون تجارت شرکت را می‌توان توسط متغیرهای مستقل و کنترلی مدل توضیح داد. همچنین مقدار آماره‌ی دوربین -واتسون محاسبه شده برای مدل پژوهش ۱/۹۴ می‌باشند و این مقدار بین ۱/۵ تا ۲/۵ است، بنابراین فرض وجود همبستگی بین خطاها رد می‌شود. همچنین خطای آماره اف برای مدل پژوهش کمتر از پنج درصد است از همین رو قابل پذیرش است که حداقل یکی از متغیرهای مستقل و یا کنترلی دارای رابطه خطی با متغیر وابسته بوده و یافته‌های مدل پژوهش برای روابط متغیرهای مستقل و کنترلی با متغیر وابسته قابل اتکاست.

جدول ۶. آزمون مدل پژوهش

شرح	ضریب	تی استیودنت	سطح خطا
ضریب ثابت	۰/۵۷۳	۴/۳۲	۰/۰۰۰
اندازه کمیته حسابرسی	۰/۰۳۴	۱/۸۶۸	۰/۰۶۲
استقلال کمیته حسابرسی	۰/۱۱۹	۳/۰۸۵	۰/۰۰۲
تخصیص مالی کمیته حسابرسی	۰/۱۴۱	۳/۱۴۲	۰/۰۰۱

شرح	ضریب	تی استیودنت	سطح خطا
دوره تصدی کمیته حسابرسی	-۰/۰۹۸	-۲/۶۰۰	۰/۰۰۹
اندازه شرکت	۰/۰۸۸	۲/۱۳۷	۰/۰۳۲
اهرم مالی	-۰/۰۷۵	-۲/۳۶۲	۰/۰۱۸
بازده دارایی‌ها	۰/۰۸۱	۲/۸۲۸	۰/۰۰۴
اندازه هیئت مدیره	۰/۱۲۱	۲/۰۳۰	۰/۰۴۲
استقلال هیئت مدیره	۰/۱۱۶	۲/۷۲۹	۰/۰۰۶
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۶۸	
آماره F (سطح خطا)		۷۸/۲۷ (۰/۰۰۰)	
دوربین واتسن		۱/۹۴	

با توجه به جدول ۶ از آنجا که سطح خطا برای متغیر اندازه کمیته حسابرسی در مدل پژوهش ۰/۰۶۲ می‌باشد و این مقدار بیشتر از سطح خطای ۵ درصد است، می‌توان پذیرفت اندازه کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت تاثیر معناداری ندارد. همچنین از آنجا که سطح خطا برای متغیر استقلال کمیته حسابرسی در مدل پژوهش ۰/۰۰۲ می‌باشد و این مقدار کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، همچنین ضریب این متغیر مثبت بوده پس می‌توان پذیرفت استقلال کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت تاثیر مثبت معناداری دارد. از آنجا که سطح خطا برای متغیر تخصص مالی کمیته حسابرسی در مدل پژوهش ۰/۰۰۱ می‌باشد و این مقدار کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، همچنین ضریب این متغیر مثبت بوده پس می‌توان پذیرفت تخصص مالی کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت تاثیر مثبت معناداری دارد. همچنین از آنجا که سطح خطا برای متغیر دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی در مدل پژوهش ۰/۰۰۹ می‌باشد و این مقدار کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، همچنین ضریب این متغیر منفی بوده پس می‌توان پذیرفت دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت تاثیر منفی معناداری دارد.

همچنین نتایج تجزیه و تحلیل مدل نشان داده است که سطح خطا برای اندازه شرکت، بازده دارایی‌ها، اندازه هیئت مدیره و استقلال هیئت مدیره کمتر از ۵ درصد است و ضرایب این متغیرها مثبت است، به همین دلیل این متغیرها تاثیر مثبت معناداری بر رعایت قانون تجارت دارند. از سوی

دیگر سطح خطا برای اهرم مالی نیز کمتر از ۵ درصد است و ضریب این متغیر منفی است، بنابراین اهرم مالی بر رعایت قانون تجارت تاثیر منفی معناداری دارد.

بحث و نتیجه گیری

هدف این پژوهش بررسی نقش کمیته حسابرسی در رعایت قانون تجارت بوده است. در این پژوهش با استفاده از اطلاعات ۱۴۰ شرکت طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱، تاثیر چهار ویژگی کمیته حسابرسی شامل اندازه، استقلال، تخصص مالی و دوره تصدی کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌های حاصل از فرضیه یک نشان داد اندازه کمیته حسابرسی تاثیر معناداری بر رعایت قانون تجارت ندارد. در اکثر شرکت‌های ایرانی تعداد اعضای کمیته حسابرسی ۳ نفر است و افزایش تعداد اعضای کمیته حسابرسی به تنهایی نمی‌تواند عاملی برای افزایش کارایی کمیته حسابرسی برای بهبود رعایت قانون تجارت در شرکت‌ها شود. نتایج این فرضیه پژوهش، با نتایج پژوهش لطفی و همکاران (۲۰۲۲) همراستا است. همچنین یافته‌های حاصل از فرضیه دو نشان داد استقلال کمیته حسابرسی موجب افزایش رعایت قانون تجارت در شرکت‌ها می‌شود. در واقع استقلال کمیته حسابرسی به معنای مستقل بودن اعضای کمیته حسابرسی و نداشتن منافع مشترک با مدیران شرکت‌هاست. در نتیجه افزایش استقلال کمیته حسابرسی موجب نظارت مستقل و غیر جانبدانه بر تصمیم‌های مدیریتی داشته باشند که نتیجه آن کاهش تضاد منافع و افزایش رعایت قوانین و مقررات خواهد بود. نتایج این فرضیه پژوهش، با نتایج پژوهش کاجوی و همکاران (۲۰۲۳) و لطفی و همکاران (۲۰۲۲) همراستا است. همچنین یافته‌های حاصل از فرضیه سه نشان داد تخصص مالی کمیته حسابرسی موجب افزایش رعایت قانون تجارت در شرکت‌ها می‌شود. در واقع هنگامی که اعضای کمیته حسابرسی در زمینه‌های حسابداری، گزارشگری مالی یا کنترل‌های داخلی متخصص باشند، کیفیت کار کمیته حسابرسی افزایش پیدا کرده و اعضای کمیته حسابرسی می‌تواند با نظارت بهتر بر مدیران، در جهت افزایش رعایت قوانین و مقررات گام بردارند. نتایج این فرضیه پژوهش، با نتایج پژوهش کاجوی و همکاران (۲۰۲۳) و لطفی و همکاران (۲۰۲۲) همراستا است. همچنین یافته‌ها حاصل از آزمون فرضیه چهار پژوهش بیان‌گر آن است که دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت تاثیر منفی دارد. در واقع بر اساس دیدگاه سازگاری

مدیریتی، زمانی که تعامل بلند مدت میان اعضای کمیته حسابرسی و مدیران شرکت صورت گیرد، این تعامل موجب ایجاد روابط صمیمانه بین آنها می‌گردد، به همین دلیل آنها از نقش نظارت خود فاصله گرفته و استقلال اعضای کمیته حسابرسی کاهش پیدا می‌کند که نتیجه آنها کاهش رعایت قانون تجارت در شرکت‌ها خواهد بود. نتایج این فرضیه پژوهش، با نتایج پژوهش کاجوی و همکاران (۲۰۲۳) همراستا است و بر خلاف نتایج پژوهش مجیبو و همکاران (۲۰۱۸) می‌باشد.

پیشنهادهای کاربردی با توجه به نتایج پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

۱. با توجه به تأثیر مثبت استقلال کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت، به هیئت مدیره شرکت‌هایی که به دنبال افزایش رعایت قانون تجارت هستند، پیشنهاد می‌شود در زمان تعیین اعضای کمیته حسابرسی، سعی نمایند تا اعضای مستقل در کمیته حسابرسی استفاده کنند تا از این طریق رعایت حقوق سهامداران افزایش پیدا کند.
۲. با توجه به تأثیر مثبت تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر رعایت قانون تجارت، به شرکت‌هایی که به دنبال افزایش رعایت قانون هستند پیشنهاد می‌شود در زمان تعیین اعضای کمیته حسابرسی، سعی نمایند تا اعضای دارای تخصص مالی استفاده کنند.
۳. با توجه به اینکه دوره تصدی کمیته حسابرسی موجب کاهش رعایت قانون تجارت می‌شود، پیشنهاد می‌شود هنگام انتخاب اعضای کمیته حسابرسی به نتایج پژوهش توجه شده و برای افزایش کارایی کمیته حسابرسی به صورت دوره‌های ثابت (دو سال) برای تغییر اعضای کمیته حسابرسی تصمیم‌گیری شود.
۴. به سازمان بورس اوراق بهادار تهران نیز پیشنهاد می‌شود قوانین و مقرراتی را اتخاذ نماید تا همانند حسابسان مستقل که به صورت الزامی تغییر می‌کنند، اعضای کمیته حسابرسی نیز به صورت دوره‌های ثابت با الزام قانونی این سازمان تغییر کنند.
۵. به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود در زمان تصمیم‌گیری در خصوص خرید و فروش سهام یک شرکت، به ویژگی‌های کمیته حسابرسی (استقلال، تخصص مالی و دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی) به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر رعایت قانون تجارت توجه نمایند.

همچنین جهت انجام پژوهش‌های آتی، موضوعات پژوهشی زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. بررسی تاثیر ویژگی‌های شرکت‌ها بر رعایت قانون تجارت.
۲. بررسی تاثیر ویژگی‌های هیئت مدیره بر رعایت قانون تجارت.
۳. بررسی تاثیر ویژگی‌های حسابرسی بر رعایت قانون تجارت.
۴. بررسی تاثیر ویژگی‌های مدیر عامل بر رعایت قانون تجارت.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- حاجیها، زهره؛ رجب دری، حسین. (۱۳۹۷). بررسی تاثیر کیفیت کمیته حسابرسی بر سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت. *حسابداری و منافع اجتماعی*، ۸(۴)، ۱۰۵-۱۲۲.
- خان محمدی، محمد؛ مویدی آملی، هادی. (۱۴۰۱). بررسی تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کیفیت صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، دوره ۸(۴)، ۳۲۳-۳۳۵.
- رضائی پسته نوئی، یاسر؛ غلامرضا پور، محمد؛ امیرنیا، نرجس. (۱۳۹۹). اثربخشی کمیته حسابرسی و اجتناب مالیاتی شرکت‌ها: مطالعه نقش تعدیلی استراتژی‌های رهبری هزینه و تمایز. *فصلنامه دانش حسابرسی*، ۲۰(۸۰)، ۱۱۷-۱۴۶.
- سجادی، حسین؛ منتی، وحید، وطن خواه، فرامرز. (۱۴۰۱). تأثیر تنوع جنسیتی در کمیته حسابرسی بر عملکرد شرکت. *فصلنامه پژوهش‌های حسابرسی حرفه‌ای*، ۲(۷)، ۵۰-۷۸.
- سلطانی نژاد، احمدصادق؛ رحیمی، علیرضا؛ شمس الدینی، کاظم. (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و اثربخشی کمیته حسابرسی. *حسابداری و منافع اجتماعی*، ۱۰(۲)، ۱۳۳-۱۵۳.
- عادل، فاطمه. (۱۴۰۱). اثر تعدیلی ارتباطات سیاسی بر رابطه بین اثربخشی کمیته حسابرسی و مدیریت ریسک سازمانی. *فصلنامه دانش حسابرسی*، ۲۲(۸۷)، ۲۳۵-۲۱۳.
- عباسی، ابراهیم، تامرادی، علی. (۱۳۹۹). تأثیر کوتاه‌بینی سرمایه‌گذاران بر مدیریت سود و سرمایه‌گذاری شرکت‌ها. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۷(۳)، ۴۱۰-۴۲۸.
- فیض آبادی، فرشته. (۱۴۰۱). نقش تعدیل‌کننده زنان کمیته حسابرسی در بررسی تاثیر تخصص اعضای کمیته بر مدیریت سود. *فصلنامه پژوهش‌های حسابرسی حرفه‌ای*، ۲(۷)، ۸-۳۳.
- قائمی، فاطمه؛ مرادی، زهرا؛ علوی، غلامحسین. (۱۳۹۹). تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کنترل‌های داخلی و مدیریت سود. *پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی*، ۱۲(۴۶)، ۲۵۹-۲۸۰.
- قیصری، طاهر؛ رستمی‌نیا، رضا؛ رضایی، زینب. (۱۳۹۹). تأثیر دوره تصدی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود، پژوهش در حسابداری و علوم اقتصادی، ۴(۱۳)، ۷۸-۹۹.
- لاری دشت بیاض، محمود؛ اورادی، جواد. (۱۳۹۵). ویژگی‌های کمیته حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی، شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۲۲(۱)، ۹۲-۱۱۳.

مشایخ، شهناز؛ گنجی، حمیدرضا؛ پیری، فاطمه. (۱۴۰۱). بررسی رابطه تخصص موسسه حسابرسی در صنعت، کمیته حسابرسی و مالکیت مدیریتی با حق الزحمه حسابرسی. فصلنامه پژوهش‌های حسابرسی حرفه‌ای، ۳(۹)، ۹۲-۱۱۹.

مشعشی، سید محمد؛ مران جوری، مهدی؛ غلامی مونا. (۱۴۰۰). ضعف کنترل داخلی و حق الزحمه حسابرسی: بررسی نقش تعدیل‌گر تخصص مالی کمیته حسابرسی. فصلنامه دانش حسابرسی، ۲۱(۸۳)، ۲۴۵-۲۲۷.

معصومی کیان، مهران؛ یگانه، ارزو. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر کمیته حسابرسی بر ارتباط بین کیفیت گزارشگری مالی و خلق ارزش برای سهامداران. مدیریت بازرگانی و علم اطلاعات، ۲(۲)، ۵۶-۷۲.

معینان، حمید؛ حیدریان، محمد؛ معینان، حسین. (۱۳۹۸). نقش تجربه و تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر کیفیت سود. فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۳(۱۱)، ۱۰۰-۱۱۷.

نظری، هیراد؛ تحریری، آرش؛ براتی، سمیه. (۱۳۹۹). کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی: ماده ۱۰ دستورالعمل کنترل‌های داخلی مصوب ۱۳۹۱ سازمان بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابرسی، ۲۰(۷۸)، ۱۹۹-۱۷۷.

References

- Abbasi, E; Tamoradi, A. (2020). The Effect of Investors Myopic on Earnings Management and Companies Investment. *Accounting and Auditing Review*, 27(3), 410-428. (In Persian).
- Abbott, L. J; Parker, S. & Peters, G.F. (2004). Audit Committee Characteristics and Restatements. *Auditing: Journal of Practice & Theory*, 19(2), 47-66. <https://doi.org/10.2308/aud.2004.23.1.69>.
- Adel, F. (2022). The moderating effect of political connections on the relationship between audit committee effectiveness of and organizational risk management. *Journal of auditing knowledge*, 22 (87), 213-235.
- Mehrani, K; Mirshahvalad, A; & Abbasi, E. (2019). Comparison of the Accuracy of Black Hole Algorithms and Gravitational Research and the Hybrid Method in Portfolio Optimization. *International Journal of Finance & Managerial Accounting*, 4(14), 111-126. (In Persian).
- Afzali, A; Martikainen, M; Oxelheim, L; & Randøy, T. (2022). On the role of internationalization of firm-level corporate governance: The case of audit committees. *Corporate Governance: An International Review*. <https://doi.org/10.1111/corg.12503>
- Al-Absy, M. S. M; Ismail, K. N. I. K; & Chandren, S. (2019). Audit committee chairman characteristics and earnings management. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*, 11(4), 339-370.
- Al-ahdal, W.M. and Hashim, H.A. (2022), Impact of audit committee characteristics and external audit quality on firm performance: evidence from India, *Corporate Governance*, 22(2), 424-445. <https://doi.org/10.1108/CG-09-2020-0420>

- Alkilani, Z; Wan Nordin, S; and Wan Hussin, A. (2019). The influence of audit committee characteristics on MAO in Jordan. *Journal of Finance and Accounting*, 7(1),95–106.
- Bajra, U; & Čadež, S. (2018). Audit committees and financial reporting quality: The 8th EU Company Law Directive perspective, *Economic Systems*, 42(10), 151-163.
- Bala, H; Amran, N. A; Shaari, H. (2019). Audit committee attributes and cosmetic accounting in Nigeria. *Managerial Auditing Journal*, 35 (2), 177–206.
- Beasley, M. (1996). An Empirical Analysis of the Relation between the Board of Director Composition and Financial Statement Fraud. *The Accounting Review*, 71(4), 443-465.
- Benjamin, T; & Hohenfels, D. (2017). Audit Committees and Earnings Management – Evidence from the German Two-Tier Board System, *Schmalenbach Business Review* , 18(1). 147–178.
- Birkett, B.S. (1986). The Recent History of Corporate Audit Committees. *The Accounting Historians Journal*, 13(2), 34-109.
- Cheung, C; Chung, K; (2022). The impacts of audit committee expertise on real earnings management: Evidence from Hong Kong. *Cogent Business & Management*. <https://doi.org/10.1080/23311975.2022.212612>.
- Deaer, P.A. & Zaman, M. (2005). Convergence in European Corporate Governance: The Audit Committee Concep. *Corporate Governance: An International Review*, 13(6), 68-79.
- Dezort, T; Hermanson, D.R; Archambeault, D. & Reed, S. (2002). Audit Committee Effectiveness: A Synthesis of the Empirical Audit Committee Literature. *Journal of Accounting Literature*, 21(1), 38-75.
- Dwekat, A; Seguí-Mas, E; Tormo-Carbó, G; & Carmona, P. (2020). Corporate governance configurations and corporate social responsibility disclosure: qualitative comparative analysis of audit committee and board characteristics. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(6), 2879–2892.
- Ebirien, G. I; Chukwu, G. J; Ohaka, J. (2019). Audit Committee Characteristics and Corporate Governance Disclosure of Nigerian Deposit Money Banks. *Asian Journal of Economics, Business and Accounting*, 9 (3), 1–14.
- Esam Mohammed A. A; Mohamad Naimi, M; Ebrahim Mohammed, M. (2023). Audit committee's chairman characteristics and auditor choice: an empirical evidence from Malaysia ACE market, *Cogent Business & Management*, 10.1080/23311975.2022.2156086, 10, 1.
- Feizabadi, F. (2022). The moderating role of women in the audit committee and effectiveness of expertise Committee Members to Earnings management. *Journal of Professional Auditing Research*, 2(7), 8-33. (In Persian).
- Fichtner, J. R. (2010). The Recent International Growth of Mandatory Audit Committee Requirements. *International Journal of Disclosure and Governance*, 7(3), 227-243.

- Filos, J. (2019). Audit committees and quality of financial reporting. *Corporate Governance: Search for the Advanced Practices*, <https://doi.org/10.22495/cpr19a25>.
- Gerayli, S. M; Pitenoei, R. Y; & Ahmad, A. (2021). Do audit committee characteristics improve financial reporting quality in emerging markets? Evidence from Iran. *Asian Review of Accounting*, 29(2), 251–267.
- Ghaemi, F; Moradi, Z; Alavi, G. (2020). The effect of audit committee characteristics on internal controls and earnings management. *Financial Accounting and Auditing Research*, 12(46), 259-280. (In Persian).
- Hajiha, Z; & Rajabdari, H. (2018). The Effect on the Quality of the Audit Committee on Disclosure level of Corporate Social Responsibility. *Journal of Accounting and Social Interests*, 8(4), 105-122. (In Persian).
- Handayan, Y. D; Ibrani, E. Y. (2020). The Effect of Audit Committee Characteristics on Earnings Management and its impact on Firm Value. *International Journal of Commerce and Finance*, 6 (2), 104–116.
- Huang, H. (2019). Audit committees and systematic risk: Evidence from Taiwan's regulatory change. *The North American Journal of Economics and Finance*, 47(1), 477-491.
- Ibrahim, E; & Al Harasees, M. (2019). Gender attributes of audit committee members and the quality of financial reports. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 9(3), 24–37.
- Ibrahim, M.; Abubakar Hamza, M; Nasir, A. (2023). Moderator Effect of Audit Committee on Earnings Management and Board Diversity. *International Journal of Management, Finance and Accounting (IJOMFA)*. <https://journals.mmupress.com/index.php/ijomfa/article/view/486>.
- Kao, L; & Chen, A. (2020). How a pre-IPO audit committee improves IPO pricing efficiency in an economy with little value uncertainty and information asymmetry. *Journal of Banking & Finance*, 10(1), 15-30.
- Kaoje, A. N; Alkali, M. Y; & Moddibo, A. (2023). The effect of audit committee characteristics on earnings management in Nigerian listed firms. *Technology Audit and Production Reserves*, 1(4).
- khanmohammadi, M; & moayedi amoli, H. (2022). Investigating the effects of audit committee characteristics' on the quality of financial statements in tehran stock exchange. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 11(43), 323-335. (In Persian).
- Lari Dasht Bayaz, M. (2017). Audit Committee Characteristics and Audit Fee: Evidence from Tehran Stock Exchange. *Empirical Research in Accounting*, 6(4), 69-94. (In Persian).
- Li, X; & Li, Y. (2019). Female independent directors and financial irregularities in chinese listed firms: From the perspective of audit committee chairpersons. *Finance Research Letters*, <https://doi.org/10.1016/j.frl.2019.101320>.
- Lutfi, A; Alkilani, S.Z; Saad, M; Alshirah, M.H; Alshirah, A.F; Alrawad, M; Al-Khasawneh, M.A; Ibrahim, N; Abdelhalim, A; Ramadan, M.H. (2022). The

- Influence of Audit Committee Chair Characteristics on Financial Reporting Quality. *J. Risk Financial Manag.* 15(1). <https://doi.org/10.3390/jrfm15120563>
- Majiyebo, j; Okpanachi, O; Terzungwe, N. (2018). Effect of Audit Committee Tenure on Financial Reporting Quality of Listed Deposit Money Banks in Nigeria. *European Scientific Journal*, 4(4), 257-271.
- mashayekh, S; Ganji, H; & piri, F. (2022). Investigating the relationship between the expertise of the auditing firm in the industry, the audit committee, and managerial ownership with the audit fee. *Journal of Professional Auditing Research*, 3(9), 92-119. (In Persian).
- Masoumi Kian, M; & Yeganeh, A. (2023): The Effect of the Audit Committee on the Relationship Between the Quality of Financial Reporting and the Value for Shareholders. *Journal of Business Management and Information Science*, 2(2), 56-72. (In Persian).
- McMullen, D. A; & Raghunandam, K. (1996). Enhancing Audit Committee Effectiveness. *Journal of Accountancy*, 182(22), 76-89.
- Mishra, M; & Malhotra, A. (2016). Audit Committee Characteristics and Earnings Management: Evidence from India. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 76(2), 247-273.
- Moddibo, A, Nasiru Kaoj, A; usuf Alkali, M; (2023). The effect of audit committee characteristics on earnings management in Nigerian listed firms. *Economics and Enterprise Management*. 1(4), 6-13.
- Moinian, H; Heydarian, M; Moinian H. (2018). The role of experience and financial expertise of audit committee members on earnings quality. *Specialized Scientific Quarterly of New Research Approaches in Management and Accounting*, 3(11), 100-117. (In Persian).
- Moshashaei S, Maranjory M, Gholami M. (2021). Internal Control Weaknesses and Audit Fees: the moderating role of Audit Committee Financial Expertise. *Journal of auditing knowledge*, 21 (83), 227-245. (In Persian).
- Nazari, H; Tahriri, A; Brati, S. (2019). Audit Committee and Quality of Financial Reporting. *The title of the publication*. 20 (78), 177-199. (In Persian).
- Nimer, K; Warrad, L; & Khuraisat, O. (2014). The effect of audit committee's effectiveness on dividend payout policy: Evidence from the Jordanian firms. *International Journal of Business and Management*, 7(7), 172-179.
- Omotoye, O; Adeyemo, K; Omotoye, T; Okeme, F; & Leigh, A. (2021). Audit committee attributes, board attributes and market performance of listed deposit money banks in Nigeria. *Banks and Bank Systems*, 16(1), 168-181.
- Poretti, C; Schatt, A; & Bruynseels, L. (2018). Audit committees' Independence and the information content of earnings announcements in Western Europe. *Journal of Accounting Literature*, 40(1), 29-53.
- Pozzoli, M, Pagani, A; Paolone, F. (2022). The impact of audit committee characteristics on ESG performance in the European Union member states: Empirical evidence before and during the COVID-19 pandemic. *Journal of Cleaner Production*. 137(1), 1-24.

- Pucheta, M.C. & De Fuentes, C. (2007). The Impact of Audit Committee Characteristics on the Enhancement of the Quality of Financial Reporting: An Empirical Study in the Spanish Context. *Corporate Governance: An International Review*, 15(6), 412-433.
- Qaysari, T; Rostaminia, ; & Rezaei, Z. (2019). The Impact of Audit Committee Members' Tenure on Earnings Management, *Research in Accounting and Economic Sciences*, 4(13), 74-91. (In Persian).
- Rezaei Pitenoei Y, Gholamrezapoor M, amirniya N. (2020). Audit Committee Effectiveness and Corporate Tax Avoidance: A Study of the Moderating Role of Cost Leadership and Differentiation Strategies. *Journal of auditing knowledge*, 20 (80) ,117-146. (In Persian).
- Sae-Lim, P; & Jermsittiparsert, K. (2019). Audit Committee and Earnings Quality. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 6(2), 335-347.
- Sajadi, H; Menati, V; & Vatankhah, F. (2022). The Effect of Gender Diversity in Audit Committee on Performance. *Journal of Professional Auditing Research*, 2(7), 50-78. (In Persian).
- Sharma, R. B; Aljaaidi, K. S; & Bagais, O. A. (2021). The effect of board characteristics on the audit committee meeting frequency. *Management Science Letters*, 9(2),271-282.
- Shepardson, L. (2019). Effects of individual task-specific experience in audit committee oversight of financial reporting outcomes. *Accounting, Organizations and Society*, 74(1), 56-74.
- Soltani Nejad, A; rahimi, A; & shams aldini, K. (2020). Investigating the Relationship between Corporate Governance Mechanisms and the Effectiveness of the Audit Committee. *Journal of Accounting and Social Interests*, 10(2), 133-153. (In Persian).
- UK Corporate Governance Code. (2016). Financial Reporting Council. London.
- Umobong, A. A; Ibanichuka, E. A. L. (2017). Audit committee attributes and financial reporting quality of food and beverage firms in Nigeria. *International Journal of Innovative Social Sciences & Humanities Research*, 5 (2), 1-13.
- Wan Mohammad, M; Wasiuzzaman, S; Morsali, S; & Mohd Zaini, R. (2018). The Effect of Audit Committee Characteristics on Financial Restatements in Malaysia. *Journal of Asia-Pacific Business*, 19(4), 1-19
- Xia, H; Lin, S; Bardhan, I. (2024). The effect of audit committee financial expertise on earnings management tactics in the post-SOX era. *Advances in Accounting*, 64(1), 771-785.

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC-BY 4.0 license.